

Røgen Farre
Lokalhistoriske
Forening

Aarskrift
2003

*Røgen-Farre
Lokalhistoriske Forening*

Indholdsfortegnelse 2003	Side
Natmænd / rakkere.....	7
Den forældreløse Granslevpige	19
Oversigtstavle	30
En beretning om Jens i engen.....	32
Aksel Petersen, Farre.....	37
Min Skoletid	44
Da en 100 kroneseddel forslog noget	50
Portræt af Sporup Kirke.....	52

Indholdsfortegnelse 2002	Side
Forord	7
Anker Jensen fortæller	8
Lynbrand i Farre	16
Wistoft og hans forgænger	21
Fugleskydning.....	22
50 år som vognmand	25
Johanne Grøn	29
Luthers Minde Farre Loge	30
Drikkevaner i det 16. århundrede	30
Tilbageblik i det gamle Røgen Sogns historie	34
Fattiges kår i 1840	38
Fattighus i Farre	42
Brev fra Greven.....	43
Nyt fattighus i Røgen	45
Haven gennem tiderne.....	47

Indholdsfortegnelse 2001

Anders Bondes slægt.....	7
Sejer Andersen Bonde	11
Anders Bondes slægt, anden del	17
To koner	24
1891 i dagbogen	30
Hovedgården Farregård, anden del	31
Køer er ikke bare malkemaskiner	36
En spøgelseshistorie	36
Mads Muurmester i Farre.....	37
Vådeskud på Valborgaften.....	48
Og så til noget helt andet.....	50

Indholdsfortegnelse 1992**Side**

Grundtvig og Beck i Røgen.....	7
Karl Lund, smed i Farre 1932-1984	10
Ved aftenpiben, om at lave tobak	16
Af en slægts saga på godt og ondt	18
Bylaugets gilder.....	54
Et falsk brandbrev fra Farre.....	58
Erindringer fra Farre Hede	64

Indholdsfortegnelse 1991

De forsvundne lyde.....	7
Juleforberedelser.....	11
Farre by.....	13
Løvskovlunds historie	21
Oldtidsfundene i Sporup, sommeren 1953	27
Fortegnelse over stensamlingen.....	29
Erindringer om Farre møbelfabrik.....	33
Erindringer fra Farre.....	42
Et slagsmål i Røgen.....	53
Murermester Martin Christensen.....	56
Lærer Åge Helbo	59

Indholdsfortegnelse 1990

Røgen-Farre lokalhistorisk forening.....	7
Minder fra Kulbjerg.....	11
Sporup kirke og familien Fischer	27
I Kammergårdens have	39
Fastelavn er mit navn.....	45
Lidt om Farre hede	50
Foreningens vedtægter.....	7

Natmænd / rakkere

Af Inger Lund og Karen Warming.

Både her og i andre dele af europa, har der gennem tiderne, været mange omflakkende og hjemløse personer. Nogle af dem kaldtes natmænd eller rakkere.

Allerede fra 1500 tallet var der i købstæderne ansat en rakker eller natmand, der dels skulle være bødlens medhjælper. Således skulle han skaffe liget af en hængt person af vejen, når hovedet havde forladt kroppen. Og dels fjerne affald fra gaderne, samt rense byens skorstene. Også på landet blev der herredsvise ansat rakkere eller natmænd. Deres arbejde var det samme som i byerne, men desuden skulle natmændene på landet, flå skindet af døde kreaturer og fjerne kadaveret. Skorstene fandtes ikke hos almindelige bønder, kun på herregårde og præstegårde.

I 1556 tilstår en mand et tyveri. Han beder retten om at blive dømt som tyv - altså få øret skåret af og så blive ansat som rakker på landet og dermed beholde livet. Det får han lov til. Så svært var det at skaffe nogen til jobbet.

Forsøg på rehabilitering

Regeringen gjorde sig i tidens løb store anstrengelser, for at jage en pæl gennem de gængse fordomme vedr. natmandens (de uærlige) arbejde. Den 21. marts 1685 udsendtes en forordning

“ Om dem, som formedelst nogle uomgængelige forretninger og be- stillinger på deres ære forulempes.” - Forordningen motiveres med, at: En del løse personer har sammenrottet sig på adskillige steder i provinsen, og der anmaset sig en rettighed til ringe arbejde at forrette, under påskud, at sådant er uærligt, hvorved de foreskri- ver almuen, hvad de vil have for sådant deres betjening, og således alene utilbørlig enhver betyng, men enddog tillægge dem, som det selv forrette, uærlig sag, for sig alene derved at berige, undersætter- ne til ikke ringe skade og nakel. Da det ej er billigt, at sådanne folk, som hestegildere, svinesnidere, skorstensfejere, natmænd og andre slige, som sådanne uomgængelige gerninger bestille, byen og landet til nyttig tjeneste, både med urenlighed samt dødt kvæg at udføre, og andet deslige forrette, skulle anses for uærlige folk; så må ingen herefter forkaste hverken dem eller deres børn nogen uærlig titel, eller tilføje dem nogen vanære; langt mindre skal nogen, som selv eller med sine tjenestefolk sådant vil lade gøre, komme i ringeste foragt eller æresforklejnning, men enten med ord, skrift eller gerning over imod en anden overløst, eller dem noget uærligt for deres for- retning bebrejde, skal uden forskånelse lide på sin ære eller straffes på Bremerholmen.”

Den 20. juni 1705 udsendes et reskript af lignende indhold, til amt- mændene, hvori der stod, at bønderne selv skulle flå deres døde kvæg. Natmændene skulle så skaffe kadaveret af vejen.

Igen i maj 1713 gentager man de sidste påbud, et bevis for, at be- folkningen ikke holdt af at udføre dette arbejde, man mente rettelig hørte under natmandens embede. I 1790 blev nye forordninger ud- sendt, og nu lykkes det efterhånden, at få bønderne til selv at flå de- res døde kreaturer.

Som følge af en række regerings påbud i 1778 - 85 gik “ skæringen af heste “ m.m. efterhånden ud af hænderne på “ omløbende gildere og hestesværer “, og over til oplærte hestesværere eller til de på

veterinærskolen uddannede “ kursmede”. Samme operation, udført på hunde og katte, nævnes derimod endnu i 1794 som natmands- bestilling.

Om visse grove mordere, står der i 1767 : Den som havde myrdet, for selv at komme af med livet, daglig skulle bruges til det “ håreste og det allerlideligste rasp og tugthusarbejde “, årlig kagstryges og efter døden have hovedet samt hånden hugget af . Var en sådan fan- ge død i tugthuset inden domsafsigelsen, skulle han bortføres af nat- manden og begraves på det sogns markskel, hvor han havde opholdt sig.

Fordomme mod natmænd

Fordomme mod natmænd var svære at komme til livs.. Hvor forag- tet stillingen var, viser et eksempel fra Aalborg i 1705. En fattig syg mand kommer ind til en natmandsfamilie og dør der. De mænd der fik ordre af myndighederne til at syne liget, ville ikke, da det lå i et foragteligt hus. Da natmanden så lagde liget i en kiste og satte denne ud på vejen, ville ingen bringe det videre. Borgmesteren lod så ved nattetide liget begrave på kirkegården. - Rakkere og natmænd kunne godt blive begravet på kirkegårde - i det nord-vestlige hjørne. Men mange nåede ikke så langt

Det fortælles, at en flok rakkere var på vej over den tilfrosne Lim- fjor. Da en gammel svag kone ikke kunne følge med længere, hug- gede man et hul i isen og lod hende forsvinde i det kolde vand.

For at få hjælp ved fødsel, dåb eller begravelse, måtte natmanden af sine usle midler selv skaffe sig den hjælp fra andre egne. - Derfor havde Chr. d. V (1646-1699) befalet, at byfogeden og dennes hu- stru skulle være tilstede i natmandens hus, ved disse begivenheder. Dette var for at foregå borgerskabet med et godt eksempel, idet også borgerskabets koner kunne blive opfordret til at møde op sammen med jordemoderen, når natmændenes koner skulle føde. - Men end- nu på Chr. d. 7. tid (1799 - 1808) vægrede folk sig til det yderste for at hjælpe.

Natmændenes huse som jo altid lå uden for bymuren eller på landet på en udmark, blev nærmest betegnet som pestbefængte.

Myndighederne forsøgte at indfange nogle af de omstrejfende, for at prøve at få tal på, hvor mange det drejede sig om. De kriminelle blev sat fast. Alle var de fyldte med lus. Deres tøj blev rensat i en bageovn. Men det holdt jo ikke længe. Læse eller skrive kunne de jo heller ikke. Det var jo umuligt uden et blivende sted. Mange havde familie, kone og børn. De levede sammen "byttede kæppe" (tiggerstav) hed det. - Efterhånden blev de omstrejfende en stor masse, der nu kaldte sig "rejsende" eller skøjer, hvorimod rakkernavnet stadig hænger ved de professionelle natmænd. I folke-munde hed de alle "kæltringe"

Allerede omkring 1700 forsøgte general Moltcke at hverve nogle af de omflakkende natmænd til hæren. Men ingen af det øvrige mand-skab ville arbejde sammen med dem, Så han opgav. Og sådan var det stadig i 1790. Men så forsøgte myndighederne så småt, at anerkende natmandsbegrebet og lade dem, der blev til overs overgå til andet arbejde, f.eks. hos landmændene. Dels ville mange ikke det, og dels blev de også der holdt ude fra omgang med andre - ingen ville spise sammen med dem, så de måtte sidde ved et selvstændigt bord. - Så i stedet flakkede de også rundt. De skulle jo leve, så de blev løsgængere og tiggede sig frem.

I ca. 1803 blev der sat noget i gang i købstæderne. Her blev natmændene nærmest ansat med frit hus, der lå lige uden for byporten og en fast årlig løn. I den periode bliver kommunerne også pålagt forsørgerpligt, og der blev indført skoletvang. Det virker alt sammen - om end langsomt - til at mindske omstrejferiet. Og da natmændene - modvilligt nok - begynder at sende deres børn i skole, slækkes fordommene også lidt. Men forskellen var stor fra sted til sted.

Nogle landmænd begyndte også så småt at ansætte tidligere natmænd. Og nogle blev nu også indkaldt til hæren. Ja, nogle natmænd kunne endda klare sig selv. - Natmanden ved Frijsenborg f.eks. Han fik af grevskabet "frit hus med 4 tønder land og en vis god løn" - I 1803 bestod familien af 9 personer. I 1819 nævnes Hammel som deres bopæl. Børnene har gået i skole og de fire ælste arbejder hos landmænd.

Efterhånden blev kravene til skolegang større, og det blev vedtaget, at uden skolegang og læsefærdighed, kunne man ikke blive konfirmeret, og uden konfirmation, kunne man heller ikke blive gift.

Hvordan var så forholdet til kirken? - Børnene blev døbt af forskellige grunde. For nogen var det et samvittighedsspørgsmål. For andre overtro. Nogle skævede til faddergaverne og andre ville ikke stå som de rene hedninge. Mens nogle mente at de ved indførsel i kirkebøger havde ligesom et sidste tilflugtssted.

Kobakken

Flere købstæder og landsbyer havde uden for byen en såkaldt "Rakkerbanke". Der lå et hus hvor natmanden og hans familie boede. - Her i sognet har vi en "Kobakke" hvor vi ved at der har boet en natmand. - Hvad navnet "Kobakken" kommer af, kan vi kun gisne om. Men man kan jo tænke sig, at det var stedet, hvor de døde kør, som natmanden skulle skaffe af vejen, blev bragt hen.

At natmændene virkelig blev betragtet som allernederst på samfundslisten, kan en beretning fra Århus 1722 fortælle. - Skorstensfejer og natmand Rasmus Madsen indsendte et andragende til amtmanden, om at få sine børn undervist. Stiftamtmand Plessen befalede, at der skulle gives dem adgang til "byens danske skoler", Men ingen af de fire skoleholdere ville, eller turde tage imod dem. Forældrene med de "bedste familier" i spidsen satte sig imod, og skolerne lukkedes.

Men Stiftøvrigheden fik foranlediget et kongebud, hvori der stod at man ikke måtte nægte natmændenes børn samkvem med deres jævnkristne. De to af skoleholderne forlangte da deres afsked.

Der var også fire af byens gejstlige personer, der ved forskellige skriftlige erklæringer, havde pustet til ilden, her iblandt rektoren ved Katedralskolen. Men de fik også, gennem bispens irettesættelse, som havde både næb og klør.

En lignende sag fandt sted i Randers i 1735. Der nægtede man også et undervise natmand Gregers Rasmussens 6 børn.

Stiftamtmand Holck befalede da, at hver af skolerne skulle undervise nogle af børnene - "dog at de sattes på et sted for sig selv i stuen, eller i et aparte kammer, om dertil er lejlighed, at de ikke have samkvem med andre børn".

I kirken havde natmændene også deres eget aflåste rum, længst nede eller yderst ved døren.

På kroen havde de deres eget glas. Selskabelighed eller fortrolig samkvem med omverdenen var helt utænkeligt.

Peter Foersom (født 1777) fortæller blandt andet i sine ungdomsminder fra Ribe-egnen: at natmanden eller rakkeren, når han kommer i et hus og sætter sin kniv over døre, gør hele huset uærligt.

Og udviser en natmand særlig høflighed, betegnes det som falskhed. Og ingen vil bruge den kniv eller ske som han har rørt.

Mindst kunne der være tale om ægteskab med andre samfundsklasser. De måtte gifte sig ind i andre natmandsfamilier. Børn af natmænd kunne ikke engang få arbejde som tyende på gårdene, for ingen ville "tjene i gårde" med dem.

Fik en pige af en natmandsfamilie, "held" til at gifte sig med en mand over sin stand, og det senere blev afsløret, blev hun straks fordrevet. Hun måtte vende tilbage til hvor hun kom fra, eller rejse hen hvor ingen kendte hende.

Det var heller ikke muligt for nogen af natmandsfamilierne at ernære sig som håndværker.

I 1736 ansøgte natmand Hans Nielsen i Kolding kongen, at "fordi hans fader havde været natmand, havde han også måttet ernære sig af samme håndtering i 7 år. Han havde haft fast bopæl, havde opført sig skiggelig og vel. Og da han havde mange børn, som tillige med ham og hans hustru sukkede over deres foragtelige stand., så ønskede han, at han fra natmandsstand måtte indføres i bondestanden, og enten købe, fæste eller leje et lidet bondested, hvor han med hustru og ægte børn, agtes og æres som andre ærlige bondefolk" - Det blev ham godkendt. Efter at stiftamtmanden var hørt i sagen, pålagdes det denne, at sørge for at påtale det, hvis nogen ville påføre ham vanære.

I Skanderborg amt, fandtes i 1803 en familie på 6 personer i Hjermeslev herred. I samme sogn som faderen, boede en af sønnerne, der var gift. Ham havde almuens ringeagt på grund af hans fødsel. Men da amtmanden ved kirkestævne havde ladet oplæse en "alvorlig formaning derimod", gik det over. Nylig havde han udskrevet en anden søn til soldat, uden at nogen sagde noget. Det er formodelig den samme familie, der 1819 anføres som boende i et hus, ved Sofiendal i Venge sogn, og der betegnes de som ikke omvandrende.

I 1835 skriver retsbetjentene at omstrejfningen af natmænd er af "liden betydning". De ernærede sig nu ved håndværk såsom skorstensfejere, glarmestre, sålsættere eller som landarbejdere.

Børnene gik i skole, og familien var "stadslig klædt ved bryllupper og barsler".

Medens det i 1815 siges om natmandsfamilierne, at de står i nøje sammenhæng med hverandre, hedder det i 1836: et formentlig sammenhæng eller samfund synes ikke at bestå imellem dem. De er nu ved at være anset som lovlydelige borgere.!

Kjæltringsproget

De jyske tatere havde et hemmeligt sprog - eller rettere en række glosser, som de blandede med almindelig jysk samtale, så denne blev fuldstændig uforståelig for uindviede. - Der kendes knap 300 ord af dette sprog, Kjæltringlatin eller Skjøjersproget, som de selv kaldte det. - I 1821 indsendte justitsråd Necklemann i Randers 38 glosser til stiftamtmand Schönheider i Viborg, sammen med visse forslag vedr. natmandsfolkene. - 1824 og 37 udgav N.V. Dorph sin "Rotvelske lexicon" med mange flere ord og prøver på samtaler. Sidst i 1800 tallet udsendte lærer M. Møller ca. 130 ord, som han havde fra skjøjerkvinden Mette Abelone i Sahl, til Evald Tang Kristensen. Skattegraveren 1889. Og omkr. århundredeskiftet optegnede Mylius Erichsen ca. 70 forskellige ord i Dejbjerg.

Hos sidstnævnte gengives taterkvinden Laust Nielsens kone Ane Beiders historie om de tre tatere der kom ind i en præstegård for at tigge. - De ville holde præsten lidt for nar, så den ene sagde: A er så butlak (sulten) Den anden tilføjede: A er så byslak (tørstig) Den tredje vendte sig derpå grinende mod præstefruen og sagde: a er så skrulak (kvindelysten). Men ligesom de alle tre allerbedst skrotgrinede, rappede præsten forsvarligt til dem med en ridepisk. Han var klogere end som så, han havde forstået deres sprog.

Litteraturen

Endnu i begyndelsen af 1800 tallet var fordommene om de "uærlige" store. Det kunne f.eks. være svært at få faddere til et barn der skulle døbes. - Men der dukkede mange gode råd op. - Således skrev præsten i Krarup i 1817 om forslag til natmandens forsørgelse og ophævelse af sammes omstrejfning og betleri. - Juristen Stephan Jørgensen i Viborg skrev allerede i 1815 om problemet. Og i 1820 skrev hans slægtning St.St. Blicher om natmandsfolkene; Hans forslag gik ud på at udrydde klassen, ved at anbringe de voksne på et par småøer, tage børnene fra dem og lade opdrage til nyttige samfundsborgere.

I disse år vækkes tillige interessen for disse menneskers hemmelige sprog. Blicher skrev noveller, hvor tatere havde væsentlige roller.

Omkring 1870 skrev Dyrlund sin doktordisputat om tatere og natmandsfolk, og en halv snes år efter udgav Evald Tang Kristensen en række folkeminder om samme emne.

Ved århundredeskiftet beskrev Anton Gaardboe: "De sidste natmandsfolk i Vensyssel" samt "Himmerlands rakkere"; desværre kunne den pæne mand ikke lade være med at moralisere.

Værrer er dog Falbe Hansens erindringer fra Vestjylland (1910), hvor denne jurist var så uheldig, at beskyldte rakkere for forbrydelser, andre havde begået.

I vort århundrede kendetegnes litteraturen ellers af Aakjærs og H.P. Hansens sobre værker. Sidstnævnte koncentrerede sig måske vel meget omkring natmandsfolkernes krisetid 1800-40, men kilderne til 1700-tallets mere bofaste natmænd er også færre.

I 1920'erne samlede præsten K.H.Lidegaard stof til "Abrahamssønnernes saga" bl.a. hos stærke Hans, der også blev besøgt af Aakjær og Friis m.fl. - Lidegaards arbejde har - måske uberettiget - fået skyld for heltedyrkelse og romantisering.

I 1950'erne og 70'erne var det folk som Ellekilde og Bailum, der samlede og bearbejdede de sidste minder om tateren.

Med et helhedsindtryk af litteraturen må det vist siges, at der hidtil er arbejdet meget med de vestjyske, men alt for lidt med de østjyske natmandsfolk og rakkere. - Ved nærmere studier ville hele dynastier af disse folk kunne opstilles med forbindelser mellem de forskellige egne af Jylland

Mandrup Frandsen skriver:

Skanderborg Distrikts Sessionsprotokol 1714 - 1726 -
15.december 1724, Sporup sogn.

Der behandles en sag om restance på 2 natmandshuse i Farre. Restancen beløbe sig til 16 rd. 22mark.

Natmand Mathias Knudsen, fra Gjern, som var forlegen for et sted at bo, erklærede sig villig til at overtage det ene hus, beliggende i Farre by, og sætte det i stand. Til istansættelsen forlanger han så at få materialer fra det andet omtalte natmandshus, som er beliggende på marken uden for byen, det såkaldte "Bejtruphus".

Det får han lov til, imod at betale 2 rigsdaler og 24 skilling om året. Bejtruphuset lå nu aldeles øde og ubeboeligt. Det havde før været beboet af natmand Jens Poulsen, men han havde forladt det.

Skanderborg Rytterdistrikts Justitsprotokol, onsdag d. 30. maj.

To kaldsmænd fra Farre, Anders Sørensen og Rasmus Rasmussen, var indkaldt angående en sag mod Nicolay Gymi, Farre. Nicolay Gymi var ikke mødt, skøndt de havde forsøgt at få fat i ham. De forklarede at de ikke havde fundet ham hjemme, og derfor havde skrevet en besked til ham, på døren. Han var tiltalt for ulovligt at bebo et gadehus, som han misligholdt, og han og hans kone skulle afgive forklaring om nogle tyverier og anden uforskammet levned og forhold, der var begået i den seneste tid, i Farre. Kaldsmændene havde talt med hans nabo Niels Andersen smed.

Sagen blev opsat i otte dage. En anden, nemlig Peder Poulsen var indkaldt i samme sag.

Ved næste retsmøde, var kun mødt Peder Poulsen, som forklarede, at han og hans hustru havde siddet til leje hos Nicolay Gymi sidste vinter, indtil påske. Ved juletid havde hans kone og Nicolay Gymis kone snakket med hinanden, og de var blevet enige om, at tage et svin fra Laurs Rasmussen. Det slagtede og spiste de. Han havde selv spist deraf, dog imod sin vilje. Derefter tog de et svin fra kromannden. Det slagtede og spiste de også. Ligeledes fra smeden, noget efter kyndelmisse. Han havde hørt at de to koner havde hvasket og snakket om at de ville ud og stjæle.

De gik ud om natten, da de kom tilbage havde Gymis kone noget mel i en lærredpude under armen. Da de havde delt melet, delte de også pudevåret. Nicolay Gymi fik en klud af hans kones part. Peder Poulsens kone ville også give ham en klud af hendes part, men han ville ikke have det. Siden har han hørt at det var natmandens pudevår og mel. Han vidste også at de to koner før havde stjålet kød og pølse fra natmanden. Mere vidste han ikke, udover at Nicolay Gymi og hans kone og børn stak af, da de blev afsløret. -

Så nu undersøger man det hus de har boet i. Det er i en forfærdelig stand, skøndt Gymi for over et år siden, fik tildelt noget tømmer fra Farregårds nedbrudte bygninger, har han ingen forbedringer foretaget. Og det tømmer som skulle have været brugt forefindes heller ikke. Og han har endvidere pådraget sig et halvt års restance, som beløber sig til 1 rd. og 12 skilling.

Retten afsagde dommen, som lyder: *Da efter Tiltale og denne Sag Leilighed blef således for Ret keendt at som den indstefnte Nicolay Gimmi hverken efter indstefning eller oprettelse til i Dag er mødt med ringeste til befrielse og hannem er saggien og overbewisst icke allene at have pådraget Restantz af sit Huus men og ladet Huuset forfalde med videre. Så bør bemeldte Nicolay Gimmi icke allene at betale sin paadragne Restantz, men for udeblivelse der ned i Rette Tider at have sit Fæste forbrudt og Huuset i fuld Stand at fra sig levere, og det alt inden 15 Dage under Lovens Tvang til wittwelighed under min Forsegling. - Actum Anna Die et Locci ut supra.*

Ved retsmødet den 6. juni 1725, var kun mødt Peder Poulsen og hans hustru Maren Jensdatter af Farre. Maren Jensdatter tilstod alt hvad hendes mand i forrige retsmøde havde fortalt. Hun forklarede, at da de stjal fra natmanden, stod hun og holdt vagt, medens Gymies kone kravlede op på hans loft og tog mel, pølse og kød. Sagen blev udsat flere gange, men hvad domsfældelsen lød på, ved vi ikke.

I 1730 kan man se af Skanderborg Distrikts Sessionsprotokol, at natmand Mathias Knudsen nu lever i Fouling by, hvor han nu lever i et hus, for en årlig afgift 1 rigsdaler, som tidligere her været 1 rd. og 24 skilling. Men, står der, når huset formedels dødsfald måtte blive ledig, vil forsøges om samme ikke til forrige afgift kan være at udbringe.

Men man har mange betænkeligheder ved at lade en natmand bo i et byhus, for hvis han forlader det, vil ingen almindelige mennesker bo i det.

Mandrup Frandsen har iøvrigt registreret flere natmænd i det Østjyske. Optegnelserne findes i Arkivet i Farre.

Den forældreløse Granslevpige der blev gårdmandskone i Farre

Af J. Mandrup Frandsen, Viborg.

Efter at flere slægtsforskere, forgæves, havde forsøgt at finde ud af, hvem Maren Pedersdatter var, henvendte man sig til Mandrup Frandsen, Viborg, for at få hjælp. Han arbejdede på sagen i 1/2 år, og her er resultatet.

Det var i foråret 1776 i Granslev Kirke, at Provst og Sognepræst Hans Jørgen Esmarck til Houlbjerg - Granslev Menigheder, og Provst over Houlbjerg Provsti, lod sin røst høre, i den nyrestaurerede Granslev kirke. - Så tilspørger jeg Eder, Peder Jensen Aagaard, om I har beraad Eder med Gud - Ja. - Om I vil leve saa med Maren Pedersdatter, i medgang og modgang - Ja. - Om I ved Eder fri - Ja - Ligesaa tilspørger jeg Eder Maren Pedersdatter, om I har beraad Jer med Gud - Ja - Om I vil leve saa med Peder Jensen Aagaard, i medgang og modgang. - Ja. - Om I ved eder fri. - Ja. - Derpå gav brudeparret hinanden hånden, og præsten lagde sin hånd på deres hænder, idet han sagde: Efterdi at I tilforn have indbyrdes samtykt hverandre, at ville leve tilsammen i de hellige Egteskabs Stat, og det samme nu aabenbart bekjendt for Gud og denne Cristne Menighed, og derpaa givet hver andre Eders Hænder, saa forkynnder jeg Eder for rette Ægtefolk at være, baade for Gud og mennesker, i Navn Gud Fader, Søn og Hellig Aanden, Amen. - Hvad Gud Almægtigste haver sammenføjet, skal intet Menneske adskille. - Efterdi at I have nu givet Eder i Ægteskab tilsammen i Guds Navn, saa hører nu Guds Ord om denne Stat. For, det andet, hører ogsaa Guds Bud, hvorledes I skulle skikke Eder imod hverandre i denne Eders Ægteskabs Stat. For det tredje, hører ogsaa korset, som Gud haver lagt paa denne Stat. For det fjerde, er det Eders Trøst, at I vide og tro, at Eders Stat er Gud tekkelig og af hannem velsignet. -

Hvorpaa Esmark lagde sin hånd på deres hoveder og sagde: Lad os alle bede. - Oh Herre Gud Himmelske Fader, du som haver skabt Mand og Kvinde, og forskikket dem til ægteskabs Stat, og haver velsignet dennem med Livsens Frugt, og deri betegnet din kære Søns Jesu Christi og den hellige Kirkes, hans Bruds Sacramente.

Vi bede den Grundløse Bamhjertighed, at du vil skabe din Skabning, Ordning og Velsignelse ikke lade forrykkes, eller forderves, men naadeligen hende bevare ved den samme din elskelige Søn Jesus Christum vor Herre, Amen. - Hvorpå pastor Esmark velsignede brudeparret.

Maren Pedersdatter blev født 1753 i Granslev, datter af gårdfæster Peder Lauridsen og hustru Karen Thomasdatter. Hendes mor havde første gang været gift med gårdfæster Søren Rasmussen, der døde 1751. Den 20. september 1752 fæster Peder Lauridsen, afdøde Søren Rasmussens fæstegård i Granslev, hartkorn 3 tønder 2 skæpper 2 fjerdingkar 2 album. - Det var Karen Thomasdatters stedmoder Mette Lauridsdatter, der var medvirkende til at få sin lillebroder Peder Lauridsen gift med sin steddatter Karen Thomasdatter. - I sit første ægteskab med Søren Rasmussen, havde Karen Thomasdatter 5 børn, der alle var ældre end Maren Pedersdatter, nemlig: Bodil Sørensdatter, der var 7 år ældre, Ell Sørensdatter, der var 6 år ældre, Rasmus Sørensen var 5 år ældre, Thomas Sørensen, der var 3 år ældre og Sidsel Sørensdatter der var 2 år ældre.

Bidstrup skifteprotokol 1719 - 1758. Heri findes skifte efter Maren Pedersdatters mormor, Ell Rasmusdatter og efter hendes farfar Laurits Jensen Kirkegård.

Skifte 1727, den 20. jan. i Granslev efter Ell Rasmusdatter, Thomas Pedersens hustru i Granslev, 3 børn, Karen Thomasdatter 12 år - som - Rasmus Thomassen 10 år - Maren Thomasdatter 2 år. Som formynder for børnene: Jens Andersen i Granslev. Boet opgjort, 5 heste, 1 føl, 3 køer, 1 stud, 6 får, 3 grise, 1 gammel gås. Boet beløb sig til 104 rigsdaler 4 mark 8 skilling.

Derefter giftede Thomas Pedersen sig med Mette Lauridsdatter, med hvem han fik børnene : Anne, Ell og Maren.

Skifte 1730, den 25 juli i Granslev efter Laurits Jensen Kirkegård i Granslev, enke Maren Sørensdatter og deres 9 børn: Jens Lauersen 39 år - Rasmus Lauersen 37 år - Søren Lauersen 28 år - Peder Lauersen 18 år - Mette Laursdatter 30 år - Johanne Lauritsdatter 31 år - Maren Lauritsdatter 31 år - Anna Lauritsdatter 26 år - gift med Niels Michelsen i Farre - Margrethe Lauritsdatter 21 år.

Enkens lavværgen var Niels Jensen af Hadsager. På børnenes vegne: Niels Michlsen af Farre. Boet blev opgjort til 154 rdl. 4 mark 6 skilling.

I året 1729 blev Peder Lauridsens søster, Anne Lauridsdatter 25 år gammel viet i Granslev kirke til fæstegårdmand Niels Michelsen af Farre, hvis fæstegård var på 2 tønder 1 skæppe 3 fjerdingkar hartkorn samt af Farregård 1 tønne og 2 album hartkorn. Gården havde matr. nr. 11. - Niels Michelsen og Anne Lauridsdatter havde følgende børn, alle født i Farre: Michel født 14. maj 1730 -død 25 juni 1730. - Anne født 30 aug. 1733. - død 10. aug. 1738. - Maren født 4. sept. 1735. -

Anne født 21 sept. 1738. - Ved den yngst datters dåb står Anne Lauridsdatters to brødre Søren og Peder Lauridsen faddere. - Det var Peder Lauridsen der 15 år senere blev far til Maren Pedersdatter.

I Sporup kirkebog 1754: Den 15 aug. døde Anne Lauridsdatter og den 12 sept. 1768 døde Niels Michelsen i Farre 60 år gammel. Da han overdrog fæstet til svigersønnen Jens Nielsen fra Voel. Den 25. juni 1763, nævnes han som sengeliggende, men får lovet ophold på gården.

Karen Thomasdatters første mand Søren Rasmussen, overtager fæstet på hans fader Rasmus Knudsens gård matr. nr.11 i Granslev, hartkorn 3 tønder 2 skæppe 2 fjerdingkar og 1 1/2 album, samt skovskyld, den 28 april 1742 og blev gift med Karen Thomasdatter. Deres ældste datter Bodil Sørensdatter er født 1746 og opkaldt efter sin farmor. Datteren Ell er opkaldt efter sin mormor og 2 sønner Rasmus og Thomas, efter deres bedstefædre.

1751 dør Søren Rasmusen og den 28 juni 1751 er der skifte efter han i Bidstrup Skifteprotokol. Besætningen på gården består af: 5 heste, 3 køer, 1 kvie, 2 stude, 2 kalve, 10 får, 10 lam og 19 grise. Boet blev opgjort til 132 rigsdaler og 3 mark, men skiftet fortsatte 12. og 17 februar 1752, fordi enken Karen Thomasdatter var frugt-sommelig med sin salige mand og fødte en datter, døbt Sidsel Sørensdatter.

Karen Thomasdatter bliver derefter gift 1752 i Granslev gamle kirke, med Peder Laursen, han er født 1712, søn af gårdmand Laurs Jensen Kirkegård og hustru Maren Sørensdatter i Granslev.

I 1730 døde hans far og efterlod enke og 7 børn, hvoraf Peder Laursen var den yngste. En søster til ham, Mette Laursdatter var gift med enkemanden Thomas Pedersen, Granslev, og er således stedmor til Karen Thomasdatter, Peder Laursens hustru. En anden søster Anne Laursdatter var gift med førnævnte gdm. Niels Michelsen i Farre, han var formynder for Peder Laursen, ved hans fars skifte.

Peder Laursen overtager 20. sept. 1752 fæstet på afdøde Søren Rasmussens fæstegård i Granslev, hartkorn 3 - 2 - 2 - 1 1/2 plus skovskyld 0 - 1 - 3 - 3/4.

Peder Laursen og Karen Thomasdatter fik kun et barn, datteren Maren Pedersdatter født 1753 i Granslev og døbt i Granslev gamle kirke.

Sporup kirkebog 1756, den 10. feb. døde Peder Lauersens hustru af Granslev i Farre, men der står intet om hvor hun blev begravet. - Der blev holdt skifte den 11. marts 1756. I Bidstrup skifteprotokol står der : Skifte efter Peder Lauersens hustru Karen Thomasdatter i Granslev, hendes 5 børn af 1. ægteskab : Bodil 11 år - Ell 10 år - Rasmus 9 år - Thomas 6 år - Sidsel 4 år og fra hendes andet ægteskab Maren Pedersdatter 3 år. I skiftet nævnes en dagligstue - en stor stue - et lille kammer, bryggerset og herberget. Besætningen bestod af 7 heste - 4 køer - 2 kvier - 2 kalve - 12 får - 15 svin - 4 gæs. Boets værdi blev opgjort til 180 rdl. 2 mark.

Samme år blev Peder Lauersen gift med Anne Lauridsdatter, født 10 aug. 1732 i Astrup, Aidt sogn,

datter af gdm. Laurids Nielsen og hustru Anne Christensdatter, der er skifte i Haxholm skifteprotokol den 6. nov. 1761, efter hendes far.

Med hende fik han børnene : Karen Pedersdatter født 1758, opkaldt efter sin faders første hustru, - sønnen Laurids Pedersen 1760, opkaldt efter sin farfar. - Peder Laursen og Anne Lauridsdatter blev trolovede 8. april 1756 og viet 17 juni i Aidt kirke.

Peder Lauersen døde 1762. I Bidstrup skifteprotokol 1723 - 69, står der: Skifte 1762 den 17. dec. i Granslev, skifte efter Peder Lauersen i Granslev, 1. ægteskab med Karen Thomasdatter 1 datter

Maren Pedersdatter, laugværge -

den salig mands broder Søren Lauersen her af byen - enke Anne Lauridsdatter, laugværge hendes broder Niels Lautitsen af Aidt. Børn : Laurids Pedersen 2 år, Karen Pedersdatter 4 år, formyndere deres farbroder Søren Lauritsen. - I boet var der 5 heste - 1 føl - 4 køer - 3 stude - 2 kalve - 7 får - 6 beder - 14 grise. Boet blev opgjort til 221 rdl. 5 mark 4 skilling.

Enken Anne Lauridsdatter erklærede de små uopfødte børn med sømmelig klæder og føde samt fornøden skolegang, efter stand og omstændigheder, således som hun for Gud og øvrighed vil bekjendt være.

Bidstrup fæsteprotokol 1719 - 1848. - Den 8. april 1763, fæstebrev til Niels Jensen Boe, den halve gård i Granslev, som Peder Lauritsen fradøde, hvis enke han ægter. Hartkorn 3 - 5 - 0 - 0 . skovskyld 0 - 1 - 7 - 0

Maren Pedersdatter blev således moderløs som 3 årig og forældreløs som 9 årig . Hendes stedmoder Anne Lauridsdatter erklærede ved skiftet, efter hendes far Peder Lauritsen, at underholde hende, måake har hun også opholdt sig hos sin faster Johanne Lauritsdatter, efter hendes mors død. Johanne Lauritsdatter var muligvis gift med Anders Jensen i Farre, efter hvem, der var skifte 3-10 1749. Skanderborg Rytterdistrikt skifteprotokol. Der var ingen børn i ægteskabet. Sporup kirkebog 1762 den 10. dec. døde Johanne Lauritsdatter i Farre, det var kort efter Peder Lauridsens død.

Ell Thomasdatter var af Thomas Pedersens andet ægteskab med Mette Lauritsdatter og hun var således halvmøster og kusine til Maren Pedersdatter.

Røgen kirkebog 1757 Peder Pedersen af Røgen og Ell Thomasdatter af Farre trolovet 10. juni, viet den 14. juli.

Peder Pedersen af Røgen, var fæster af en gård i Røgen, under Skanderborg Rytterdistrikt. Hartkorn 3 - 0 - 3 - 2 1/2.

Røgen kirkebog 1760 den 12. marts døde Peder Pedersen i Røgen. Den 15 - 10 1760 var der skifte efter ham. Enke Ell Thomasdatter, laugværge Simon Christensen, der ægter hende og fæster gården, børn: Mette 2 år , Thomas 9 måneder, formynder farbrødre Mikkell Pedersen og Laurits Pedersen i Lyngby. Peder Pedersen var første

gang gift med Anne Mikkelsdatter med hvem han havde 4 børn.

Han overtog fæstet af gården den 19 - 10 1736.

Røgen kirkebog 1760, 2. søndag efter trinitatis havde Simon Christensen af Farre, bryllup i Røgen, med enken Ell Thomasdatter af røgen.

Skanderborg Rytterdistrikts fæsteprotokol 1759 - 64. Den 27 okt. 1860 Simon Christensen af Farre, fæster Peder Pedersens fradøde gård i Røgen. Hartkorn 3 - 0 - 3 - 2 1/2, 24 fag bygning, 4 bæster, 3 høns, 4 ungtyre, 12 får.

Røgen kirkebog, 1799, den 18. juli døde Simon Christensen i Røgen og den 24. juli begravet, 77 år gammel.

Røgen kirkebog 1804, den 1. dec. gårdfolk kone i Røgen, Ell Thomasdatter, begravet den 7. dec. 78 år gammel.

Røgen kirkebog 1773, den 28. jan. blev Anders Christensen af Holmstol trolovet til Anne Thomasdatter af Granslev, den 16. marts bryllup.

Skannerup kirkebog 1774, den 23. feb. blev Anders Christensens hustru af Holmstol, Anna Thomasdatter begravet, hun døde i barselseng med to ufødte børn, ca. 35 år.

Tvilumgård fæsteprotokol 1769 - 1785. Skifte 1774, den 28. marts i Holmstol efter Anne Thomasdatter. Enkemand Anders Christensen.

Arvinger: 1 broder Rasmus Thomsen i Granslev, den afdødes moder Mette Lauridsdatter i Granslev, en søster Ellen Thomasdatter, gift med Simon Christensen i Røgen, en søster Maren Thomasdatter, enke boende i Kongstrup, en søster Maren Thomasdatter, forhen gift med Anders Sørensen i Granslev, død efterladende en søn Chresten Andersen 10 år, en søster Karen Thomasdatter, død, gift i Granslev - hendes børn Rasmus Sørensen 24 år og Thomas Sørensen 22 år, samt 4 døtre: Bodil Sørensdatter, Ellen Sørensdatter, Sidsel Sørensdatter og Maren Sørensdatter. - Afdødes gangklæder kom i en kiste, der blev forseglet og sendt til hendes moder i Granslev.

Peder Lauersens bror i Granslev fæster 14 feb. 174 ? Mickel Simonsens gård i Granslev. Hartkorn 6 - 2 - 1 - 2, skovskyld 0 - 3 - 0 - 2 1/2 - og ægter enken på stedet, Maren Madsdatter.

Søren Lauersen i Granslev død 25 aug. 1774 i Granslev Bidstrup skifteprotokol 1769 - 1813, skifte 26. aug. 1774 efter Søren Lauersen, Granslev, der var død dagen før. Enken Maren Madsdatter,

laugværge Jens Michelsen, der var stedsøn af Søren Lauersen.

Jens Michelsen var nu fæster af gården. Boets værdi 287 rdl. 12 skilling. Laugværge Peder Smed Granslev.

Arvinger:

1. Jens Lauersen, død. 4 døtre: A: Maren Jensdatter, gift med Peder Snedker i Lauerbjerg. -

B: Sophie Jensdatter gift i Wiibye med Villum Eschesen. - C: Kirsten Jensdatter gift med Hans Pedersen, gårdmand i Vrangstrup. - D: Zidsel Jensdatter gift med Niels Dreyer i Granslev.

2. En broder Rasmus Lauersen, død. En søn Thomas Rasmussen i Granslev

3. En broder Peder Lauersen død, børn - A: En søn Laurs Nielsen hos stedfaderen Boe Nielsen i Granslev. B: En datter, Karen Pedersdatter ved ditto. C: En datter Maren Pedersdatter ved Mickel Hansen i Farre.

4. En søster Mette Lauersdatter, er hos Rasmus Thomsen i Granslev, haver børn.

5. En søster Johanne Lauridsdatter, død uden livsarvinger.

6. En søster Anne Lauersdatter, død, hendes børn: A: En datter Maren Nielsdatter, gift med Bierre Sørensen i Røgen. B: en anden datter Anne Nielsdatter, gift med Jens Voe i Farre. C: En datter Margrethe, gift med Thomas Sørensen i Farre.

7. En søster Maren Lauridsdatter, gift med Jens Jensen Hjorthede i Aidt.

8. En søster Margrethe Lauersdatter gift med Niels En datter Anne Nielsdatter gift med Michel Hansen i Farre. - Skiftet slutter den 4. maj 1775

Sporup kirkebog 1759 d. 24. juni havde Michel Hansen af Farre bryllup i Sporup kirke med Anne Nielsdatter af Farre.

Sporup kirkebog 1799 d. 22. jan. blev Michel Hansen af Farre begravet, 70 år. Sporup kirkebog 1815 d. 16. jan. døde i Farre Anne Nielsdatter, begravet d. 27-5. 80 år gammel..

Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol den 27. marts 1759, Michel Hansen fra Røgen fæster Jens Henricksens fradøde gård i Farre. Hartkorn 3 - 1 - 3 - 1/2. 26 fag bygning, 4 bæster, 4 køer, 4 ungnød, 10 får.

-Michel Hansen var født 17. okt. 1728 i Røgen, søn af Hans Christensen og Anne Michelsdatter og således en broder til Dorthe Hansdatter, der var gift med gårdmand Jens Pedersen Aagaard i Farre, og mor til Peder Jensen Aagaard i Farre.

Maren Pedersdatter opholdt sig således 1774 i Farre hos hendes kusine Anne Nielsdatter og dennes mand Michel Hansen. Maren Pedersdatter og Peder Jensen Aagaard blev således gift i Granslev kirke. Peder Pedersen Aagaard var født 11. juni 1747 i Farre, søn af gårdmand Jens Pedersen Aagaard, født 26. juni 1711 i Skannerup, og hustru Dorthe Hansdatter født d. 11. jan. 1721 i Røgen, de var viet 14. okt. 1746 i Røgen kirke. Jens Aagaard var fæster af gård nr. 13 i Farre. Sønnerne var ret høje : Niels født 1753, var 173 cm. Christen, født 1755, var 174 cm. og Søren født 1764, var 180 cm. Det var et særsyn, for de fleste unge var omkring 160 cm. høje dengang. - Peder Jensen Aagaard og hans hustru Maren Pedersdatter, er antagelig kommet til at bo hos hans forældre i Farre. - Peder Jensen Aagaard og Maren Pedersdatter, havde følgende børn., alle født i Farre :

Karen Pedersdatter Aagaard,	født 26-12	1776
Ane Pedersdatter Aagaard	født 2-1	1780
Peder Pedersen Aagaard	født 29-10	1783
Johanne Pedersdatter Aagaard	født 20-8	1786
Jens Pedersen Aagaard	født 25-9	1791
Michel Pedersen Aagaard	født 15-7	1794
Zidcel Pedersdatter Aagaard	født 15-7	1794

Søbygård Fæsteprotokol 1774 - 1854

Erhard Greve Wedell Frys, Greve til Grevskabet Frysenborg, herre til Boller, Møgelkier, Fauersshou, Collerup, Wedelslund, Conferens Raad, General Leutnant af Cavalleriet og Kammer Herre.

Gjør Witterligt : At have Stad og Fæst, ligesom jeg hermed stæde og fæster til Søbygaards Reserve Mand Peder Jensen Aagaard /: som til kongelig Mayests Tieneste, formedelst skade i den Arm og Axel er udygtig den mig tilhørende Gaard i Sporup Sogn og Farre By, som hans Fader Jens Pedersen Aagaard hidtil har beboet, men formedelst Alderdom og Fattigdom har afstaaet samme til hans Søn.

Hvilken Gaard, som efter Nye Landmaalings Matricuel og den over Farre Byes skete Deling, staar for Hartkorn Ager og Eng = Fire Tønde Een Skuppe og Toe Fierdingkar, med alt set rette tilliggende i Mark og Bye forrevente Peder Jensen Aagaard sin Livs tiid maae nyte, bruge og i Fæste beholde, imod at han deraf udi rette Tider paa sine behørligt Stæde svare og betaler alle kongelige Skatter og Contributioner af ordinaire og extraordinare, som enten ere eller herefter allernådigst paabuden worder, samt Aarlig Landgilde til hvert Aars Martini med Sex Rigsdaler, Fem Mark og Fiorten Skilling, etem forretter upaaklagelig Ægt og Hoverie Arbeide af een heel Gaard, ligesom hans Naboeer naar han derom tilsiges. - Gaarden med Bygning og Besætning fremdeles forbedre og altid holder i forsvarlig Stand. - Dens Jorder og Ejendommer lovlig dyrker og behandler, intet deraf til upligt beuges, mindre bortleier eller lade frakomme eller paa nogen maade forringes. Iøvrigt retter Fæsteren sig efter Hans Kongelige Mayestæts Allernaadigste Lov og Forordninger og er mig og mine Betiente i alla Maader hørig og lydig, alt under dette Fæstes Forbryde Indfæstninger er eftergivet. - Dets til Bekræftelse under min Haand og Grevelige Tryk.

Frisenborg den 27. Januar 1782. Wedell Frijs. - Forevist Frisenborg den 31. December 1782

E. W. Frijs.

Ved brandtaxationen over Farre by efter år 1800, står der om gården : Stuehuset norden i gården 10 fag, 9 1/2 fag dyb, ege -under - fyr overtømmer, dels murede, dels klinede vægge og stråtag, alt til beboelse med loft, vinduer og døre, køkken, bryggers og to skorste-ne. - Det østre hus : 11 fag, 8 alen dyb, ege-under, blandings overtømmer af ege, ask og fyr, klinede vægge og stråtag, benyttes til hestestald og fåresti. - Det søndre hus: 13 fag, 8 alen dyb, af samme materiel som det østre hus til kostald og lade. - Det vestre hus : 11 fag, 8 1/2 alen dyb af blandmaterialer til lade.

Desuden en bageovn vest for gården. - Dengang lå bageovnen og køllen (hvor man bryggede øl) ofte lidt fra gården, på grund af brandfaren.

Sporup kirkebog 1785 den 8. maj - blev Jens Aagaard af Farre begravet, 76 år gammel.(må være 74 år gammel)

Ved folketællingen 1801 opholder Dorthe Hansdatter , 80 år gammel, enke efter første ægteskab, sig hos Peder Jensen Aagaard og Maren Pedersdatter.

Sporup kirkebog 1805. Den 5, nov. døde i Farre, Jens Aagaard.

Enke Dorthe Hansdatter, begravet den 10. nov, 89 år gammel (84)

Ved folketællingen 1787 har de en tjenestekar, i 1800 de hjemmeboende børn.

Sporup kirkebog 1815, død den 30. juni, begravet 7. juli Mikkel Pedersen, tjenestekar i Farre, 21 år

Sporup kirkebog 1817, død den 28. okt. begravet 2. nov. Peder Pedersen , tjenestekar i Farre 30 år

De to sønner døde unge og ugifte.

Sporup kirkebog 1793, Morten Terchildsen af Røgen og Karen Pedersdatter af Farre, trolovede den 25 jan. Ægteviede den. 26. april.

Skød kirkebog 1806. Den 28 juni ægteviet ungkarl Rasmus Jensen fra Skjød og pigen Ane Pedersdatter ibid. - Spone. Thomas Sørensen og Michel Hansen , gårdmænd i Skjød.

Rasmus Jensen var stedsøn af Thomas Sørensen, der var Maren Pedersdatters halvbror , så Ane Pedersdatter blev således gift med sig stedfætter.

Rasmus Jensen og Ane Pedersdatter fik følgende børn: 1806 Thomas, 1809 Ane, 1812 Jens, 1815 Peder, 1818 Maren.

Skjød kirkebog 1818, død 11. sept. begravet 17. sept. Rasmus Jensen gårdmand i Skjød, 51 år.

Skjød kirkebog 1821 Copuleret 11. aug. i kirken, ungkarl Peder Lauersen af Torup 31 år, med enkekone Anne Pedersdatter i Skjød, 40 år. - De fik sammen datteren Maren Pedersdatter, født den 17. maj 1822.

Peder Lauersen var født 10-10 1790 i Thorup, Skjød sogn, søn af Laurs Pedersen og Karen Jensdatter. Laurs Pedersen var halvbror til Maren Pedersdatter. Maren Pedersdatter var således anden gang gift med sin halvfætter Peder Lauersen.

Sporup kirkebog 1810, Jørgen Sørensen af Farre og Johanne Pedersdatter ibid, copulerede den 28. februar.

Jørgen Sørensen Greisen var den kendte hedeopdyrker af Løvskovlund (nævnt i årskrifterne 1991, 1992, 2000, samt i Frisenborg

Birks Jubilæumsskrift 1938, desuden står hans og hans kones navne på en mindesten i Kongenshus mindepark.)

Sporup kirkebog 1819, copulerede den 18. dec. i kirken, Jens Carlsen tjenestekar i Farre, 29 år, med Sidsel Pedersdatter, tjenestepige i Farre, 27 år. - Forlover Niels Mikkelsen og Morten Terkelsen, begge gårdmænd i Farre, med ført pen. Underneden er der med en anden håndskrift tilføjet: Guldbrillup den 18. dec. 1869.

Sønnen Jens Pedersen Aagaard født 25 - 9. 1791 i Farre. Han var gift 4 gange. 1. gang 30 - 10. 1819 i Skjød med pigen Kirsten Andersdatter af Skjød, 24 år. - Anden gang 12 - 10. 1822 i Røgen kirke med Birthe Jespersdatter, 24 år. - Tredie gang 9 - 2. 1828 med Edel Jensen og fjerde gang 13 - 10. 1828 med Maren Andersdatter. Han blev fæster af fødegården " Damagergård " i Farre, men alt det kan læses i årsskriftet 2000 og 2001.

Sporup kirkebog 1819, død 6. okt. begravet 12. okt. Maren pedersdatter, gårdkone i Farre, 67 år.

Søbygård fæsteprotokol 1775 - 1834.

Aar 1819, blev af Peder Aagaard i Farre anmeldt, at hans kone den 7. okt. er afgået ved døden. Arvingerne er en søn Jens 28 år, en datter Ane 39 år, en datter Zidsel 25 år, hvoraf den første og den sidste er hjemme. Datteren Ane gift og bosiddende i Skjød- Datteren Karen 42 år og Johanne 33 år nævnes ikke.

Søbygård Skifteprotokol 1775 - 1834

Aar 1828, den 16. juli anmeldte gårdmand Jens Pedersen Aagaard af Farre, at hans fader Peder Jensen Aagaard, opholdsmand, ved døden er afgået den 15. i denne måned og på samme tid hans barn Jens. Ingen af dem har efterladt nogen formue, hvoraf avgift kan blive at svarre.

J. L. Thommesen - Jens Pedersen Aagaard.

Oversigtstavle

1	Ingen kendte forældre
2	Laurids Jensen Kirkegaard født 1730 gift Maren Sørensdatter
	Børn af 1. ægteskab: 1691 Jens Laursen 1693 Rasmus Laursen Mette Lausdatter gift Thomas Pedersen, Granslev 1700 Johanne Lausdatter død 1762 gift Anders Jensen, Farre død 1749 1700 Maren Lausdatter 1702 Søren Laursen død 1774 gift 1742 Maren Madsdatter, Granslev 1704 Anne Lausdatte gift Niels Michelsen, Farre 1709 Margrethe Lausdatter gift Niels (barn Anne gift Mikkel Hansen, Farre) 1712 Peder Laursen gift Karen Thomasdatter
	1. ægteskab: Søren Rasmussen død 1752 gift Karen Thomasdatter 1745 Bodil Sørensdatter 1746 Ell S. Sørensdatter 1747 Rasmus Sørensen 1750 Thomas Sørensen (stedsøn Rasmus Jensen gift Ane Agård) 1752 Sidsel Sørensdatter
3	2. ægteskab: Peder Laursen gift Karen Thomasdatter død 1756
4	1753 Maren Petersdatter gift Peder Jensen Agård, Farre
	3. ægteskab Peder Laursen død 1762 gift Anne Lausdatter 1758 Karen Pedersdatter 1760 Laurids Pedersen (søn Peder Laursen gift Ane Agård) 1763 4. ægteskab: Niels Jensen Boe gift Anne Lausdatter

1	Peter Andersen, Granslev nævnt i 1688	1	Rasmus Pedersen, Bækgårde nævnt i 1983 og 1688
2	Thomas Pedersen gift Ell Rasmusdatter død 1727		
	Børn af 1. ægteskab: 1715 <u>Karen Thomasdatter gift Søren Rasmussen død 1751 gift Peter Laursen</u> 1717 Rasmus Thomasen 1725 Maren Thomasdatter Børn af 2. ægteskab: Thomas Pedersen gift med Mette Lausdatter 1726 Ell Thomasdatter gift Peder Pedersen, Røgen gift Simon Christensen Farre 1736 Anne Thomasdatter død 1773 gift Anders Christensen, Holmstol Maren Thomasdatter		

En beretning om Jens i engen

Når man siger Jens i engen, er der mange der nikker genkendende. Alle der har kendt Jens, har kun gode og sjove minder om ham. Han var hyggelig, godmodig, en rigtig gæv jyde. Og så kunne han godt lide at få et spil kort. Han havde nogle gamle naboer, der havde en kortklub, når de manglede en mand, sendte de bud efter Jens, og han sagde aldrig nej. Og så kunne han lide at gå på jagt med gamle venner. Han deltog også i præmiewhist. To måneder før sin død, fortalte Jens i et interview, til Lokalhistorisk arkiv, lidt om om sit liv.

Jens blev født d. 15. marts 1910 i Gjern. Jens var den ældste søn, i en søskendeflok på 7. Hans far var Anders Pedersen, søn af kromanden på Svostrup kro. Hans moder Agnes, var født Jensen i Fårvang. - Jens blev gift i 1940 med Edith Marie, født Holmskov i Venge. Hendes forældre var Margrethe og Ole Holmskov. - Jens og Edith fik en søn den 30. nov. 1943. Han blev opkaldt efter sin morfar : Ole Holmskov Pedersen.

Jens fortæller: I mine yngre dage arbejdede jeg som fodermester på Sølvstengården i Farre. Derefter som karl på Svingelgården, i Farre. Og hos Chr. Røddik, Sortemosegård. i Farre. Senere kom jeg tilbage til Sølvstengården.

Min tid på Sølvstengården, hos Johanne og Niels Peter Nielsen : Her arbejdede jeg sammen med to karle og sønnen Christian Nielsen. Jeg skulle fortrinsvis passe besætningen. Der var 24 køer plus opdræt. Køerne var af racen korthorns-kvæg, som var en kødrace, der ikke gav særlig meget mælk, men til gengæld en masse kød. Det skulle være forløberen for den senere " Blå- hvide " race. Tyrekalkene blev fedet og sendt på slagteriet lige før de blev kønsmodne. Der var nogle af dem der blev kaldt " dubletter ", fordi de havde dobbelt kødfylde, - og de var meget efterspurgt. -

Selv om køerne ikke gav meget mælk, skulle de jo alligevel malkes. Det var jo naturligvis også et job for tjenestepigen, hun malkede de 6 - og så tog jeg selv de andre 12 - 14 stykker. Men undertiden kom Johanne også ud og malkede, for det kunne hun godt lide. Om sommeren blev køerne, efter morgenmalkningen, koblet sam-

men og trukket ud på græs, hvor de stod i tøjler - og skulle flyttes flere gange i løbet af dagen. Tøjerpælene, som blev banket i jorden med en trækølle, var af træ. Arbejdet med at skære tøjerpæle, tog Niels Peter sig af, han snittede dem alle i hånden.

Ungkreaturene blev trukket på fællesgræs i engene. Her bankede man nogle pæle i jorden hvortil de blev tøjret, for engang imellem blev overfaldet af bremsere, som generede dem så meget, at de ville forsøge at flygte, og rende af h..... til - man kaldte det at de "Bissede".

Jens fortæller videre - jeg synes det var interessant at passe køerne, det var nogle store dyr, så det var et krævende arbejde at holde dem i god stand. Niels Peter Nielsen , ville selv have fornøjelsen af at give dem kraftfoder - og det blev gjort efter alle kunstens regler. Det blev nøje vejret af, til de enkelte dyr. Men jeg syntes, at de køer, der gav mest mælk, skulle have lidt ekstra, så jeg gav dem lidt midt på dagen. - Men det resulterede jo i at, Niels Peter ikke kunne få regnskabet til at gå op. - Beholdningen slap simpelt hen for tidlig op ! På gården boede Jens og de to karle i eet værelse, i udhuset, ved siden af trappen op til kornmagasinet. Der var ingen varme. Men de frøs ikke om natten, for de havde gode tykke dyner, som bedstemoderen havde syet og fyldt med dun og fjer.

Edith og Jens Pedersen, GL. Skanderborgvej 88, Farre
Til fest i Farre forsamlingshus
Imellem dem deres søn Ole Holmskov Pedersen

Klokken fem om morgenen stod Jens op og gik i stalden. Klokken syv var der morgenmad, som bestod af øllebrød, sigtebrød og kaffe. - Klokken tolv spiste man to retter varm mad. Så var der middags-hvil til klokken tretten, hvor man drak kaffe, inden man rykkede ud til arbejde i marken, eller andre gøremål. Hvornår det var fyraften, afhang lidt af årstiden. Men når dagens arbejde var færdigt, vaskede man sig - i koldt vand, hældt op i et vaskefad, og det foregik også ude ved værelset. Så spiste man til aften. Om aftenen fornøjede man sig med kortspil, eller om sommeren, med at spille kegler i laden. Her kom karle fra andre gårde i omegnen, så her var altid livligt.

Med hensyn til løn, så var det almindeligt, at man fik den udbetalt een gang om året. Men manglede man lidt i årets løb, fik man det naturligvis udbetalt. Det var almindeligt at, at bønderkarlene blev fæstet for et år af gangen, som regel fra nov. til nov. Så den første november var en stor dag, hvor man fik det meste af et års løn udbetalt. - Et år på Sølvstensgården, som fodermester, gav den formidable sum af 650.- kr.

Da Jens og Edith giftede sig, bosatte de sig i Nårup. - Jens fortæller : I årene 1942- 43 var jeg med til at grave tørv i Nisset mose. Jeg cyklede hver dag, sammen med en nabo fra Nårup til Nisset. Vi lavede bl.a. tørv til belysningsvæsenet i Århus. Det foregik ved at vi gravede mosejord op på et transportbånd, som førte det videre til en presser, som i princippet lignede en lille halmpræsser. Derefter blev det med greb slået ned i jorden, hvorved det blev delt. Derefter skulle tørvene tørres. Når det var sket, blev de skovlet i dynger. Private i Møgelby og Søbyvad købte også tørv fra Nisset. - Der var ca. 35 mand der arbejdede i tørvemosen. Vi arbejdede på akkord, så vi kunne godt tjene op til 50.- kr. om dagen. Der blev arbejdet på toholds skift. En arbejdsdag var på 9 timer. - I tørvemosen blev der fundet en masse mose eg. Stammerne lå nede på bunden - hulter til bulter. De var meget værdifulde, og kunne ikke tåle at komme op i solen. Men en mand i Silkeborg, Jensen - Tusch, påtog sig, at bringe dem til forarbejdning til parket. Derefter blev det brugt som gulv i rådhusalen i Århus. Meget flot - Jeg har selv set det siger Jens. Jeg lærte også at dræne i de år, med skiftende arbejde. Det var i de

sidste krigsår, hvor det var svært at få arbejde.

En dag jeg skulle på arbejde i engene omkring Gjærn, kunne min cykel ikke mere, den var simpelthen slidt op. Så jeg måtte melde mig i arbejdsløshedskøen, for det var jo ikke muligt at købe hverken en ny eller brugt cykel i de år. Jeg gik så hjemme på ejendommen i Nårup. -

Men en dag fik jeg besøg af min broder, som arbejdede i brunkuls-lejerne i Søby, ved Fasterholdt. Han spurgte om jeg ikke kunne tænke mig at følge med der ud og arbejde. Jo. sagde jeg, det kan da være bedre, end at gå her hjemme og glo.

I Brunkulslejren

Jeg arbejdede i Brunkulslejren i fem år. De første 1 1/2 år om natten. Jeg skulle tage sand af skrænterne, så der var klar til dagholdet, der skulle bryde brunkullene op.

I lejren var der to barakker. I den ene barak, boede der ca. 50 mand. I den anden var der marketenderi, der købte og spiste vi vores mad. - Maden kostede ca. 35.- kr om ugen, og vi betalte 70 øre pr. nat. Vi arbejdede alle ugens dage. Senere gik man over til at holde weekend fra lørdag middag, så da kunne jeg tage hjem til Nårup. Hvis vi havde lidt fri om aftenen, spillede vi poker - nogen spillede også på sekseren - så det kunne være mange penge der skiftede hænder.

Et år op til jul, da vi skulle hjem - undtagen een mand, der skulle passe pumperne, skete der noget ubehageligt.

Alle andre tog hjem. - Men der var en, der hed Amby, han blev. Han havde spillet alle sine penge op - det var der ingen der var klar over. Hans familie blev bekymret, og efterlyste ham i radioen. Man fandt ham liggende sovende i barakken. Vi plejede ellers at skillinge sammen hvis sådan noget skete.

Tilbage til Farre

I marts 1951 købte Jens og Edith en ejendom i Farre, Gl. Skanderborgvej 88. Der hørte 9 tdr. til. og en hest, 4 køer plus opdræt, 1 so, 10 svin og nogle høns. De faldt godt til i det lille lokale samfund. Hvor de ofte fik en snak over hækken med naboerne, eller en kop kaffe ved køkkenbordet. - Byens ungdom kom også gerne i det gæstfrie hjem.

Navnet : Jens i engen, fik han formentlig, fordi ejendomme lå på det laveste sted i byen, og marken grænsede op til et engområde.

Da Jens med sin familie vendte tilbage til Farre, fik han igen arbejde på Sølvstengården. Det blev til en periode på 10 år. Nu hos Christian Nielsen, som havde overtaget gården efter sin far. Jens fortæller om engang, hvor det blev lidt sent, inden man fik taget kartoflerne op, om efteråret. Nogle af kartoflerne var syge. Jens mente det skyldtes, at de blev avlet på samme sted år efter år. Men Chr. Nielsen ville ikke have, at de skulle gro andre steder, for så kunne de resikere at ændre smag ! Han spurgte så sin søn Niels Peter, som dengang var 6-7 år, om de ikke smagte godt, hvortil Niels Peter svarede : jo, de smager f..... godt. Det var en Mortens aften, hvor man sad og spiste andesteg. -

Når man taler med de personer, som Jens arbejdede sammen med, eller de som har kendt ham, er det altid den samme betegnelse han får. Han var en fin fyr, eller han var et rart menneske, eller han var en rigtig gæv jyde, og så kunne han holde til at arbejde utrolig hårdt, han var en rigtig slider. Jagtkammeraterne siger det samme.

Efter tiden på Sølvstengården, havde Jens forskellige jobs. Det sidste sted han var ansat, var ved Geodætisk institut i Århus. Og i den forbindelse var han på Grønland for at arbejde i en kort periode.

To måneder efter at Jens havde fortalt sin historie, blev han trafikdræbt i Anbæk. Det var en november dag, sidst på eftermiddagen. Han havde været til sit ugentlige kortspil i Hammel. Da han ville passere Viborgvej, blev han påkørt af to biler. Ved ankomsten til Århus Amtssygehus, var Jens død af sine kvæstelser.

Oktober 2003 Rita Provstgård og Karen Warming.

Sådan så Jens Pedersens ejendom ud ca. 1910 Farre

Aksel Petersen, Farre

Aksel Petersen var en af de faste støtter for Røgen-Farre Lokalhistoriske arkiv.

Aksel Petersen, født d. 12. juli 1921 på "Lille Lyngholm" i Farre, død 26. dec. 2002

Aksel var gift med Anna Iris Født 11. aug. 1925 i Galtens Sogn

Der er tre børn i ægteskabet: Poul, Jørn og Rita.

Aksel arbejdede hårdt i hele sit liv, indtil han fik så dårlig ryg, at han måtte gå på førtidspension, som 53 årig. I sine unge år, arbejdede han ved landbruget, som tjenestekarl, senere som daglejer. Han har været dræningsarbejder, det vil sige, at han har gravet kilometervis af grøfter, med håndkraft. Han har været med til at grave tørv. - I mange år var han ansat på Farre savværk; og senere på parketfabrikken i Farre. - Han har arbejdet som jord og betonarbejder. Og han har kørt for Hammel kommune som "rottefænger".

- Omkring 1960 havde han i sin fritid en storproduktion af træstørke, som var meget populære, især blandt turister. Samtidig havde Anna en iskiosk, hvorfra hun solgte de mange størke.

Men selv om Aksel blev tidligt pensioneret, sad han ikke tilbagelænet i sin stol. Nej, han var en meget ivrig amatør fotograf. Han tog billeder af alt, hvad der rørte sig i vort lokalsamfund.

D.v.s. alt, lige fra børnehaven til pensionister. Største delen af de mange billeder, der findes i vores lokalhistoriske arkiv, har han taget. Der findes billeder af næsten hver eneste beboelse i sognet, takket være Aksel.

Og så var Aksel en samler. Hele kælderen i huset, var hans eget private arkiv. Foruden avisudklip og billeder var der flere samlinger. F.eks. havde han en stor samling af fotoudstyr og gamle fotografiapparater. Der var kuglepenne og lightere, på et tidspunkt tror jeg også der var gamle tændstikæsker. Og han havde en fin samling af mønter og pengesedler. Men hans største glæde var nok fotografierne, som han selvfølgelig selv fremkaldte.

Efter Aksels ønske, modtog arkivet alle hans billeder, som var sat i ringbind. - Imellem disse fandt vi også notater, som han havde gjort om sit liv, og ud fra dem, skrives følgende.

Min barndom

Det første jeg husker - jeg var 4 år - er, at jeg legede på gårdspladsen sammen med min søskende, Jens, Karl og Erna. Vores leg bestod i, at vi bandt nogle sækkebånd om livet, så der hang en hale bag efter os. Vi morede os med at holde fast i hinandens hale og hvirvle rundt på gårdspladsen. En anden leg bestod i at kaste en sten, som vi så hoppede på et ben hen imod og sparkede til. Vi måtte ikke forlade gårdspladsen, og hvis vi gjorde det, vankede der lussinger. Det var fordi Hammelbanen lå lige bag gården, og det var jo noget farligt noget!

Senere kan jeg huske, at min broder Karl lå i sengen. Lægen kom, og der blev tilkaldt, det man kaldte en sygebil. Jeg var overvældet, for jeg havde jo aldrig set sådan et køretøj. - De lagde Karl på et bræt og puttede ham ind i den store bil. Jeg blev løftet op, så jeg kunne sige farvel til ham. - Efter det, begyndte der at ske underlige uvante ting omkring mig. Pludselig opdagede jeg at der stod en stor hvid kasse i vores pæne stue. Men jeg blev forment adgang dertil. Jeg fik slet ingen besked om, at min bror var død, for jeg var meget tunghør, og kunne derfor ikke opfatte hvad der blev talt om. Indtil min mor tog mig med ind i den pæne stue, og sagde at Karl sov nu.

Min mor havde travlt med at bage og gøre rent. Der kom en kogekone, som skulle lave en masse mad. Min far malede arbejdsvognen, og hestene fik nyt seltøj. Efter nogle dage kom der en masse fremmede folk. Den hvide kasse blev løftet op på den nymalede arbejdsvogn, og medens vi kørte, sad jeg på min moders skød. Vi kørte ad den grønne vej, forbi Haudalsgården, og så ad den vej, vi kaldte jordemodervejen, som førte op til Sporupgård. Hvad der foregik ved kirken husker jeg ikke. Men jeg har fået fortalt, at Karls skolekammerater, stod ved skolen i Farre og ventede, for man troede at vi kørte den vej forbi. Da det gik op for dem, at vi var kørt en anden vej, løb de ud til kirken, og de nåede det lige akkurat.

Min første skoledag.

Min søster Erna fulgte mig til skolen, på min første skoledag. Det var spændende, en masse andre børn. - Vi så jo ikke så mange, der ude hvor vi boede. - Og da så jeg, for første gang lærer Knudsen, en stor kraftig ældre mand, med et stort overskæg, og så røg han på en lang pibe. Jeg fik at vide hvor, jeg skulle sidde. Vi fik hver en skifertavle og en griffel, og så skulle vi skrive et A.

Knudsen var en streng lærer, han afstraffede somme tider med en lussing. Jeg husker, at jeg en dag blev kaldt op til ham. Han stod der med sin lange pibe, og så pustede han røg i hovedet på mig, så jeg var ved at dåne. - Da Knudsen tog sin afsked, fik vi en vikar, der hed Jensen. Ham glemmer jeg aldrig, for han lærte mig meget, og hjalp os, som var bagefter. Det er den bedste lærer jeg har haft. Efter ham kom Graf. - Resten af min skolegang lærte jeg ikke noget. Jeg kunne ikke følge med, for jeg var jo tunghør. Men det var der ikke nogen der tog sig af.

Anden verdenskrig

Da anden verdenskrig brød ud, arbejdede jeg som tjenestekarl hos Gdr. Kristian Kølsen, Farre mark. Jeg kan huske dagen før, vi arbejdede med at reparere et hegn, så vi kunne få kreaturerne ud på græs. Vi brugte to vognhjul, hvorpå der var en stang, til at vippe de dårlige hegnspæle op med. Vi efterlod hjulene på marken. - Tidligt næste morgen, vækkede Kølsen mig, - han råbte højt. Da jeg kom ud, så jeg flyvemaskiner - rigtig mange, og de fløj lavt. Jeg gik rundt om gården, og så at de dykkede ned over vores tohjulede, der stod på marken, med stangen pegende lige op i luften. - det var uhyggeligt.

Da jeg var færdig i stalden, gik jeg ind for at spise morgenmad. - Da hørte jeg pressens radioavis. De meddelte at de tyske tropper havde besat hele Danmark. Mere husker jeg ikke fra den dag. - Men under besættelsen, foregik der mange mystiske ting. F.eks. kom der somme tider folk til dørene, som ville tegne forsikringer, vi var nervøse - mistænkelige og usikre, for vi vidste ikke hvad det var for personer - var de spioner eller flygtninge.

Jeg husker en formiddag, vi slagtede en gris. Da det var overstået, kom Kølsen og bad mig spænde for fjedervognen. Da det var gjort, bar vi en tung trækiste ud på vognen. Jeg fik besked om, at den skulle køres til Farre møbelfabrik, til reparation. Kølsen tog også med på vognen. Da vi kom til møbelfabrikken, kom der tre mand og bar kisten ind på kontoret. Jeg fik besked om at vente lidt, - det blev til ca. to timer, så var "reparationen" tilsyneladende foretaget, for der kom to mænd og læssede kisten på vognen igen. Kølsen steg også på vognen, han havde muligvis fordrevet ventetiden med lidt frokost, for han lugtede af spiritus.

Under krigen arbejdede jeg også for Søren Rasmussen, Svingelgården. Folkeholdet bestod af en fodermester, en forkarl, en andenkarl og om sommeren en daglejer, og så var der naturligvis en ung pige i huset.

Det var en meget streng vinter, med hård frost og meget sne. Vandrørene på Svingelgården var bundfrosne, så jeg kørte tre gange hver dag, oven på den hårde sne, ind til vandværket i Farre, efter vand til besætningen.

Året efter blev jeg igen ansat hos Kristian Kølsen, og det var her jeg traf Anna, som var ung pige i huset.

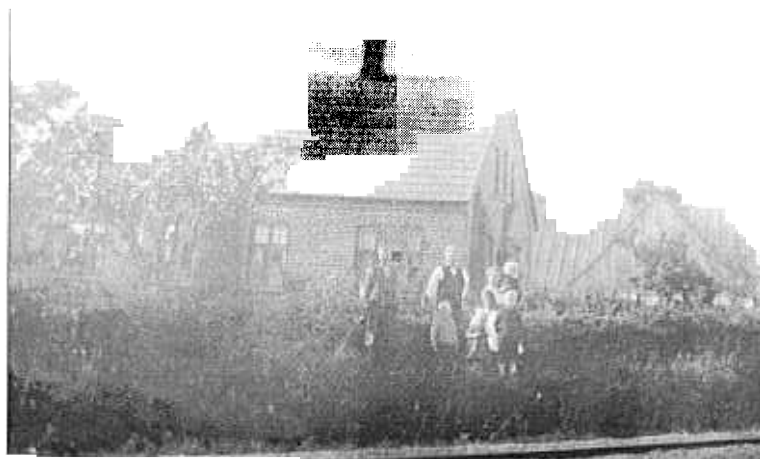
Det var også i den periode vi kørte på trædæk, med fjedre i, på vore cykler. Det var ikke morsomt. Når fjedrene pev for meget, smurte vi dem med olie. Det var meget hårdt, at køre på disse dæk, og de holdt da heller ikke ret længe.

Fornøjelserne var ikke mange dengang. Men en aften havde vi karle en festlig oplevelse, for på Svingelgården, havde man en meget flot herskabsvogn. Vi stod ude ved gårdsleddet, da nabokarlen kom kørende med køretøjet, som naboen havde lånt den dag. Vi stoppede ham, og sagde: giver du ikke en køretur ? Vi fik ham overtalt. - Med højt humør og megen larm, kørte han os en tur ind gennem Farre by. Det var en dejlig sommeraften, folk sad udenfor og vinkede til os, - og en ung pige stod i sit vindue på kvisten og vinkede. Det var virkelig en oplevelse, vi følte os som grever og baroner.

En aften spurgte fodermesteren mig, om jeg ville med i biografen i Hammel. Jo, men mine cykeldæk er ikke i orden. - Så lånte vi to oldenborger heste og red til Hammel. Vi fik dem opstaldet på Ortveds hotel, medens vi var i biografen.

Den sommer var det meget tørt. Vi havde småt med foder og græs til dyrene. Jeg kan huske, at Søren Rasmussen købte fire stakke hør, af skolelærer Melby Nielsen, Farre hedeskole for 100.- kr. - det var rigtig mange penge dengang. Min dagløn var på fire kroner.

Axel Petersens barndomshjem

Aksel Petersen fortæller om....

Fiskehandler og handelsmand Ejgil Pedersen , Damagervej 166, i Farre, og dennes far, Valdemar Pedersen, kaldet Valle. Huset de boede i var dengang lysegrønt og uden overbygning, en tidl. træskofabrik.

Det fortælles at Valle ofte fiskede i Gudenåen. - En dag, " kom han til at låne" en båd. - Da han med sin fangst, ville aflevere båden, stod ejeren og ventede på ham. Han var meget vred.

Ja, ja - sagde Valle, kan vi ikke ordne det sådan, at du får de halve. Jo, det var så i orden. Men Valle puttede alle otte fisk i sin sæk, og ville til at gå. Hov, sagde ejeren af båden, sagde du ikke at jeg skulle have de halve ? - Jo, sagde Valle, men der var jo ingen halve !

Ejgil havde den samme lune, og det samme handelstalent som sin far. Engang havde Aksel Petersen købt 10 høns i Låsby. Han skulle have hønsene fragtet hjem, så han spurgte Ejgil, om han ikke kunne hente dem. Jo, sagde Ejgil, vi kan køre med det samme. De kom til Låsby, fik hønsene læsset, og kørte hjem til Aksel, hvor de skulle læsses af. Men nu var der kun 9 høns. Aksel sagde: det kan ikke passe, der var garanteret 10, da vi læssede dem. Ja, så må den ene jo være fløjet af i farten, sagde Ejgil. - Aksel mente ikke det kunne passe, så han begyndte at undersøge bilen, og fandt et hemmeligt rum - og der sad hønen !

Et væddemål

I 1948, da Aksel var ansat på Farre savværk, indgik han en dag et væddemål, men de andre arbejdere. Aksel påstod, at han kunne køre til Hammel med en trille bør, uden at sætte den fra sig en eneste gang. Væddemålet, der blev indgået, indebar også at der skulle sidde en person i trillebøren. Det blev Arne Bak, der fik køreturen. Aksel klarede turen og indkasserede 25.- kr.

Der var naturligvis behørigt opsyn under turen. Alle der var involveret i væddemålet, fulgte med på cykel. Da de passerede købmanden i Anbæk, tilbød han dem en øl, men da Aksel jo ikke kunne slippe trillebøren, måtte de alle takke nej til tilbudet, Efter turen spiste de alle et måltid mad, på " Hammelhus ".

Oktober 2003 Karen Warming

Min Skoletid Af Jørgen P. Jørgensen

Farre Hedeskole

Den 1. maj 1947 begyndte jeg at gå i skole i Farre Hedeskole. Skoleåret var normalt fra 1. april til 31. marts, men skolestarten var udskudt en måned. Årsagen var, at vi skulle have en ny lærer, og han skulle først være færdig som løjtnant. Knud Hansen blev derfor først ansat som enelærer ved Farre Hedeskole samt som organist ved Sporup kirke af Røgen-Sporup sogneråd pr. 1. maj 1947.

Farre Hedeskole er bygget i 1891. Der hørte 7 tdr. jord til skolen, som læreren kunne dyrke. Knud Hansen forpagtede dog jorden ud til Jens Vitten. Til skolens grund hørte også en stor have med mange frugttræer, og der var en stor legeplads, som mest lignede en græsmark.

Farre Hedeskole 1966

I skolens forgang var der cementgulv og på væggene hang knagerækker til overtøjet. Derudover var der ekstra plads til overtøj i en lille stue, som også blev benyttet til at holde frikvarter i, når det var for koldt til at komme ud. Skolestuen var et stort rum med vinduer til begge sider. Vi kunne sidde og se på alle dem, der kom forbi ude på Kommunevejen. Det blev der dog sat en stopper for, da der blev sat mat glas i de nederste ruder.

I skolestuen kunne der være tre rækker borde med faste bænke. I hver bordplade var et hul til et blækhus. Om vinteren blev skolestuen varmet op ved hjælp af en kakkellovn. Der blev fyret med træ, kul eller tørv. Det var lærerens opgave at hente brænde i frikvarteret. Læreren sad ved et kateder foran tavlen. Tavlen blev brugt i undervisningen. Skulle man på toilet, måtte man ud i gården. Det kunne være en kold fornøjelse om vinteren.

Den anden halvdel af skolebygningen fungerede som privatbolig for Knud Hansen og hans hustru. Hvis man var uheldig at falde og slå sig i frikvarteret, kunne man søge trøst hos Fru Hansen og få et plaster på såret.

1950

Den 1. maj 1947 var vi 12 børn, der begyndte i skole - 6 drenge og 6 piger. Vi havde allesammen vores mor med den første skoledag, ligesom når skolebørn i dag starter i første klasse. Der var kun to klasser på Farre Hedeskole - betteklassen som man gik i de tre første år, og storeklassen som varede 4 år. Da der kun var en skolestue mødte børnene i storeklassen kl. 8 og gik hjem kl. 11. Herefter mødte børnene fra betteklassen i skole fra kl. 12-15. Om vinteren mødte vi en halv time senere.

Jeg kan huske, at vi begyndte at stave og læse i ABC-bogen. Vi lærte alfabetet og den lille tabel udenad som remse. Vi skulle skrive side efter side med bogstaver og tal i et hæfte med blyant. Når blyanten knækkede, skulle vi op til læreren og have den spidset.

Skoledagen

Skoledagen begyndte med morgensang og fremsigelse af Fader Vor. De obligatoriske fag bestod af Danmarkshistorie, bibelhistorie, geografi, diktat og regning. Derudover havde vi en ugentlig sangtime, hvortil Hansen spillede på violin. Vi lavede også lidt sport, for på legepladsen var der en sandkasse med bomme til højdespring, og en gang om ugen cyklede vi ind til Farre Forsamlingshus, hvor Hansen underviste os i gammeldags gymnastik samt hoved- og kraftspring. Pigerne og drengene blev undervist i gymnastik på forskellige ugedage. En gang om ugen cyklede Frk. Vejlin fra Farre ud til Farre Hedeskole for at undervise pigerne i håndarbejde et par timer efter skole. De sidste 14 dage inden sommerferien havde vi botanik, og vi skiftedes til at tage blomster og planter med, og dem lærte vi navnene på.

Hvert år i marts måned var der eksamen, som skulle overværes af præsten. Senere hen blev det Skolekommissionen, der skulle kontrollere elevernes færdigheder. I min skoletid bestod skolekommissionen af Lauridts Brandt Nielsen fra sognerådet samt Anders Filt og Åge Kjær som forældrerepræsentanter.

1954

Eksamensdagen var en god dag, for så måtte vi have slik med i skole. Vi havde skrevet diktat et par dage før, som lå fremme til genemsyn for Skolekommissionens repræsentanter. Overhøringen bestod af oplæsning fra læsebogen og fremsigelse af f.eks. tabeller.

En skoleuge varede fra mandag til lørdag. Omkring høst havde vi en måneds sommerferie, i oktober havde vi fri i en uge - kaldet kartoffelferie. Derudover havde vi fri til højtider, fastelavn samt på kongen og dronningens fødselsdage. Hvis man skulle hjælpe til derhjemme, kunne man godt spørge fri fra skole.

Oplevelser i skoletiden

Da Knud Hansen blev lærer, var han ugift. Hans mor og søster holdt hus for ham i begyndelsen, men efter kort tid fik han en husbestyrerinde, der hed Astrid. Jeg husker, hvordan Hansen en dag i 1950 kom og fortalte, at han skulle giftes med Astrid og han inviterede alle os elever og vores forældre med til brylluppet. Festen blev holdt i Farre Forsamlingshus. Det var noget af en oplevelse at være med til Hansens bryllup.

Hansen var en af de første, der fik bil her på egnen, det var en Ford Anglia. Han var meget forsigtig med sin bilkørsel. Når han kørte gennem Farre, kørte han så langsomt, at han blev overhalet af børn på cykel, og når han skulle krydse sporet til Hammelbanen, holdt han stille og kiggede om toget skulle komme, selvom der var blinklys.

Hansen arrangerede udflugter for skolens børn og forældre. Vi blev kørt i bus af Mads Hansen og Åge Brandt, som havde rutebiler. Den første udflugt gik til Pøt Mølle og det var spændende for en dreng på 7 år at køre i rutebil. Vi kørte forbi Frisenborg på vejen, det var første gang, jeg så slottet. Ved Pøt Mølle spiste vi vores medbragte mad og fik sodavand. Der var en legeplads og et ishus. Andre udflugter gik til Silkeborg, Himmelbjerget og Vesterhavet.

Man kunne godt mærke, at lærer Hansen havde været løjtnant ved militæret, for der skulle være orden og disciplin i skolen. Når han fløjtede ind til time, måtte vi ikke løbe ind i skolestuen, vi skulle gå stille og roligt hen til vores plads og når timen var forbi, skulle vi stille os ud for bordet og gå i en lang række ud i gangen. Når vi fik fri skulle drengene bukke og pigerne neje. Hvis der var en, der lavede ballade i timerne, bankede Hansen spanskrøret hårdt ned i bordet foran den pågældende elev.

Han kunne også finde på, at man skulle stille sig ud for bordet, og lave militærøvelsen "*fald ned - rejs dig op*" flere gange. En gang Hansen var inde til omskoling ved militæret i en måned, havde vi Pastor Pedersen fra Gjern og han var ikke nær så striks.

Et af de gode tidspunkter på skoleåret, var den sidste dag inden juleferien. Vi havde gran og julepynt med i skole. Der var blevet samlet penge ind til en gave til Hansen, som han fik denne dag. Vi sang julesalmer, fik småkager og slik.

Fastelavnssøndag gik vi drenge rundt på egnen som fastelavnssoldater. Der var en konge med hele hans følge. Hansen hjalp os med at lære sangen udenad og der blev holdt fest i Farre Forsamlingshus for alle dem, der havde lyst til at komme ugen efter. Det første flag vi fastelavnssoldater havde, var bare et kisteskaft med et flag på. Vi samlede penge ind til en rigtig fane med Farre Hedeskoles navn ved at køre rundt i hestevogn og samle gammelt jern, som blev solgt til en jernhandler.

Når høsten var ovre, blev der holdt høstfest. Der blev rejst et stort telt på Jens Vittens mark ved siden af skolen. Det var en fest for både børn og voksne. Folk havde selv mad med og der blev drukket sodavand, øl, brændevin og kaffe samt sunget og danset til den lyse morgen.

Når vi havde gået i skole i 6 1/2 år, begyndte vi at gå til konfirmationsforberedelse hos præsten i Røgen en gang om ugen. Vi cyklede derover. Der var ikke noget med at blive kørt i bil eller bus dengang.

Man skulle være født før 1. juli det pågældende år for at blive konfirmeret. Da jeg var født i september måned 1940, måtte jeg gå i skole i 8 år. Det var der andre, der også måtte. Undervisningen var bare en gentagelse af forrige år, så vi lærte ikke mere af den grund.

Den 27. marts 1955 blev jeg konfirmeret. Som 14-årig gik jeg ud af Farre Hedeskole. De fleste børn kom ud at tjene og arbejde, når skolen var afsluttet. Jeg var hjemme den første sommer. Den 1. november 1955 kom jeg på Frisenborgegnens Ungdomsskole, som varede 5 måneder. Der lærte vi meget mere. Det var en kostskole, og vi kom kun hjem hver anden weekend.

Lærer Hansen fik senere lærerembede i Røgen. Der blev aldrig bygget en centralskole for Røgen-Sporup Kommune, derfor flyttede han efter et par år til en anden skole ved Vejle.

Farre Hedeskole blev nedlagt i 1972. Eleverne blev flyttet til Skovvangsskolen. Senere da Søndervangsskolen blev bygget, kom børnene fra Farre til at gå i denne.

Soldaterbillede fra 1951
Kongen er Flemming Filt
Jamborer er Thomas Jakobsen

Da en 100 kroneseddel forsløg noget

I 1912 var der et ægtepar, der var så heldige at vinde det formidable beløb af 100,- kr. i lotteriet.

Ægteparret besluttede, at pengene skulle anvendes til noget nyttigt og tog straks til Århus for at omsætte pengene. Man valgte at handle hos Århus kontante Manufakturforretning, hvis indehaver var Peter Kock i Søndergade, og det var ikke småting, man dengang kunne få for en hundredekroneseddel.

Af kvitteringen fremgår det, at følgende varer blev indkøbt:

10 alen kjolestof a 1,33 pr. alen.....	13.30
2½ alen taft a 1,33	3.32
6 alen kantbånd	0.24
Blonder	0.50
Garn	0.10
Silke.....	0.13
6 alen shirting a 18 øre	1.08
2½ alen livfoer a 35 øre	0.88
5 alen klæde a 4,22	21.10
3 alen kamgarn.....	10.35
1 pund bomulsgarn	1.60
5 alen silketøj a 2,68	13.40
22 alen lærred a 0,286.....	6.16
25 alen lærred a 0,21.....	5.25
10 alen bomuldstøj a 0,32.....	3.20
5 symaskinenåle	0.20
En rest klæde	11.00
12 alen flonel a 0,31	3.72
15 alen gardintøj a 0,34	5.10
i alt.....	100.63

Det skal tilføjes, at af klæderesten til 11,- kr. blev der et sæt herretøj med to par benklæder. Af de 5 alen klæde, et pænt sæt vintertøj. Desuden blev der en silkekjole og to andre kjoler af de på regningen anførte kjolestoffer.

1 alen = 0,6277 m.

Portræt af Sporup Kirke

Da Sporup Kirke byggedes i 12. Århundrede, lå den midt i et bysamfund, men i årene efter flyttede folk til det – set med datidens øjne – trafikalt bedre beliggende Farre.

Sporup kirke blev rejst ved flittige og frie bønders arbejde – og det blev deres ufrie efterkommeres mangel på lyst til at øve en tilsvarende indsats, som siden skulle redde den fra nedrivning.

Efter reformationen rettede menigheden henvendelse til godsejeren på Frijsenborg, om han ikke ville flytte kirken til Farre, da der var så langt at gå til Sporup.

Godsejeren var villig hertil, men forlangte, at bønderne selv skulle transportere materialerne. Det ville de ikke, så kirken blev liggende, hvor den ligger.

Kirken er sengotisk hvælvet og har et smukt inventar fra baroktiden. Ved århundredeskiftet blev den dekoreret med kalkmalerier, der er delvise rekonstruktioner af billeder, som blev afdækket i forrige århundrede.

Dette er fra et avisudklip.

